

בבא מציעא ק"ז

בא"י יש לחוש לכחש קרקע ולא למדנו במשנה, שמי שקיבל מחברו שדהו בחכירה כדי לזרוע תבואה, לא יזרענה קטנית. שנה רב יהודה לרבין, תבואה יזרענה קטנית. ואמר לו רבין והרי אנו שנינו תבואה לא יזרענה קטנית? אמר לו רב יהודה, שאין סתירה בין הדברים, המשנה מדברת בארץ ישראל שהיא מקום הרים ויש לחוש לכחש הקרקע, אנחנו נמצאים בבבל שהיא מצולה וטבועה בבצעי המים, ואין לחוש לכחש הקרקע. ולכן בבבל משנה בכל מקום שירצה, מקטנית לתבואה ומתבואה לקטנית²⁴³.

אמר רב יהודה לרבין בר רב נחמן, רבין אחי שבא ועוקר את השחלים הגדלים בין הפשתן, אין בהם משום גזל, מפני שהם מפסידים פשתן יותר על דמיהם. ואם עומדות על הגבולים של הערוגה, יש בהן משום גזל, מפני שאינם גורמים להפסד. ואם עמדו בין הפשתן ימים רבים עד שהוקשו לזרע, אין עקירתם מועילה ויש משום גזל²⁴⁴.

ואמר רב יהודה לרבין בר רב נחמן רבין אחי, יש באילנותי שהפירות שלהם שלך, ובאילנותיך שהפירות שלי. שדותינו סמוכות זו לזו ונטועים אילנות במצרים הגבוהים שביניהם. יש מהם שנטועים בשלי ששרשיהם נכפפו לתוך שדך ויונקים משלך, ויש בשלך שנוטים לתוך שלי ויונקים מארצי²⁴⁵. ונהגו בני מצרא באילן העומד על המצר הנוטה לכאן לכאן, הפירות של מי שהשורשים נוטים לשדהו הם שלו, והנוטה לכאן לכאן. כמו שאמר רב באילן העומד על המיצר, הנוטה לכאן לכאן והנוטה לכאן לכאן, ושמואל אמר שחולקים ביניהם.

אילן הממלא כל המצר יחלוקו א' ומקשה הגמרא על רב ממה ששנינו, אילן העומד על המיצר יחלוקו, ונשאר הגמרא בקושיה על רב. ושמואל מפרש לפי רב, שמדובר באילן שממלא את כל המיצר כולו, שהשרשים נוטים לכאן ולכאן. והחידוש הוא, שיחלקו אפילו שמשא הפירות והענפים נוטה לצד האחד. ומי שהם נוטים אליו אינו יכול לומר קח את חציו שאצלך, ואני את חציו שאצלי. מפני שהוא יכול לומר לו מה ראית לחלוק כך, חלוק כך. אם השדה עומדת למזרח ולמערב אל תחלוק את האילן למזרח ולמערב, אלא תחלוק אותו לצפון ולדרום.

243 לפי הת"ק ורשב"ג אוסר.

244 אע"ג שיהושע התנה שיהיו מלקטים עשבים בכל מקום הוא רק בעשבים שאינם ראויים למאכל אדם אלא רק למאכל בהמה. תוס'.

245 רש"י מפרש שהאילן נטוע סמוך למצר והשרשים נוטים לשל חברו. והתוספות מפרשים שהאילן נטוע ממש על המצר. ואין השרשים מתפשטים יותר לשל אחד אלא שהענפים נוטים יותר לשל האחד. תוס'.

אמר רב יהודה לרבי בר רב נחמן, רבין אחי, לא תקנה שדה הסמוכה לעיר שעין בני האדם שולטת בה תמיד. כמו שרבי אבהו אמר בשם רב הונא בשם רב, אסור לאדם לעמוד על שדה חבירו בשעה שיש בה פירות בשלים, כדי שלא יפסידנה בעין הרע.

ושואלת הגמרא ממה שתלמידיו של רב אמרו לרבי אבא שרב אמר על הכתוב: "בְּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר וּבְרוּךְ אַתָּה בְּשָׂדֶה" "בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֲךָ וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתְךָ". "בְּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר" שיהיה ביתך סמוך לבית הכנסת. "ובְּרוּךְ אַתָּה בְּשָׂדֶה" שיהיו נכסיך קרובים לעיר שלא יהא טורח להכניס את הפירות. "בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֲךָ" שלא תמצא אשתך ספק נדה²⁴⁶ בשעת ביאתך מן הדרך. "ובְּרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתְךָ" שיהיו צאצאי מעיך כמותך?

ר"א שיהא בית הכסא סמוך לשולחן שיהיו נכסיך משולשים
אמר להם רבי אבא, רבי יוחנן לא אמר כך אלא כך, אלא: "בְּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר" שיהא בית הכסא סמוך לשולחן סמוך לשולחן²⁴⁷. אבל בית הכנסת שסמוך לביתו אינה מעלה. ורבי יוחנן לטעמו שאמר שבמסת סוטה שיש שכר פסיעות. "ובְּרוּךְ אַתָּה בְּשָׂדֶה" שיהיו נכסיך משולשים, שליש בתבואה, שליש בזיתים, ושליש בגפנים. "בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֲךָ וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתְךָ" שתהיה יציאתך מן העולם כביאתך לעולם בלא חטא.

ואמרת הגמרא שאין סתירה בדברי רב, כאן כשיש מסביב חומה ורתוקת גדר של נצרים. כאן כשאין מסביב גדר, ועין הרע שולטת בשדהו.

מהו ביאור הכתוב "כל חולי" אמר רב על הכתוב: "וְהִסִּיר ה' מִמֶּךָ כָּל חָלִי" "כָּל חָלִי", דבר שכל החלאים תלוין בו וזו עין רעה. רב לטעמו שרב הלך לבית הקברות ועשה מה שעשה²⁴⁸, רב היה יודע ללחוש על הקברות ולהבין באיזו מיתה כל אחד מת, אם מת בזמנו או בעין רעה. ואמר תשעים ותשעה בעין רעה, ואחד בדרך ארץ²⁴⁹. ושמואל אמר "כָּל חָלִי" זה הרוח, שמואל לטעמו שאמר שכל החלאים ותוצאות מיתה באים מחמת נשיבת הרוח. ושואלת הגמרא על דברי שמואל, הרי ישנם הרוגי מלכות שנהרגים בחרב? עונה הגמרא, שללא הרוח שנכנסת במכה, היו יכולים לרפאותם על ידי סם שמאחה את החתך, ולא היו מתים. רבי חנינא אמר, "כָּל חָלִי" זו הצינה, וכמו שאמר רבי

246 וכ"ש ודאי. רש"י.

247 סמוך לביתך שלא תצטרך להרחיק בשדות ומה שנקט שולחן שתוכל לבדוק עצמך לפני אכילה ולאחר אכילה כמו ששנינו, הנצרך לנקבין ואוכל דומה לתנור שהסיקוהו על גבי אפרו ואחר אכילה שהמאכל דוחק ומוציא את המעוכל ואם יהא צריך להרחיק פעמים שהעמוד חוזר ובא לידי הדרוקן. רש"י.

248 ובערוך כתב שרב עשה שאלת חלום.

249 ובני יוסף שלא שלטה בהם עין הרע לא האריכו ימים מפני שהקב"ה היה שולח להם חלאים אחרים בדרך ארץ. תוס'.

חנינא, הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים, צינים פחים הוא קור הנופח²⁵⁰ 251. כמו שנאמר: "צִנִּים פָּחִים בְּדֶרֶךְ עֵקֶשׁ שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם".

ר"ב ח' א' זו צואה ר"א א' זו מרה ר' יוסי בר חנינא אמר, זו צואה כמו ששנינו, צואת החוטם וצואת האוזן רובן קשה ומיעוטן יפה. רבי אלעזר אמר זו מרה, שהמרירה שבה גדלה ומתפשטת בגידים ובעצמות. וכן שנינו בברייתא, מחלה זו מרה ונקרא שמה מחלה שהיא מחלה את כל גופו של אדם, דבר אחר מחלה ששמונים ושלושה חולאים תלויים במרה, ופת שחרית במלח וקיתון של מים מבטלים את כולם.

י"ג דברים שנאמרו תנו רבנן, י"ג דברים נאמרו בפת שחרית א מצלת מן החמה, בפת שחרית (ב) ומן הצנה, ג) ומן הרוח, ד) ומן המזיקין, ה) ומחכימת פתי, שאינו רעב ודעתו מיושבת עליו, ו) וזוכה בדין, אם יש לו דין עם חבריו דעתו מיושבת להטעים את דבריו בבית דין, ז) ללמוד וללמד, מחמת ישוב הדעת: ח) ודבריו נשמעין לבריות, שיש לו לב להטעימן, ט) ותלמודו מתקיים בידו, י) ואין בשרו מעלה הבל, י"א) נזקק לאשתו. תובע לאשתו ובצאתו לשוק ורואה נשים אינו מתאוה להן, י"ב) והורגת כינה שבבני מעים, ויש אומרים י"ג) אף מוציא את הקנאה ומכניס את האהבה, שכשאיך לבו של האדם טוב עליו הוא נוח לכעוס.

ועבדתם את ה' אלקיך והסירותי מחלה מקרבך" שהאנשים אומרים, ירוצו ששים²⁵² ריצות ולא

יגיעו לאדם שמשכים ואכל בבוקר. וחכמים אמרו בפרק ערבי פסחים בדברים שרבי ציוה לבניו, השכם ואכול בקיץ מפני החמה, ובחורף מפני הצינה? אמר לו רבא בר מרי, מהכתוב בישעיה: "לֹא יִרְעֵבוּ וְלֹא יִצְמְאוּ וְלֹא יִכְסוּ שָׂרְבִי וְשָׁמֶשׁ" לא יכם שרב ושמם כיון שלא ירעבו ולא יצמאו. אמר לו רבה אתה אמרת משם, ואני אומר מהכתוב: "וְעַבְדְּתֶם אֶת ה' אֱלֹהֵיךָ וּבִרְךָ אֶת לַחֲמֶיךָ וְאֶת מִימֶיךָ וְהִסְרִיתִי מִחֲלָה מִקִּרְבְּךָ". "וְעַבְדְּתֶם אֶת ה' אֱלֹהֵיךָ" זו קריאת שמע ותפלה, "וּבִרְךָ אֶת לַחֲמֶיךָ וְאֶת מִימֶיךָ" זו פת במלח וקיתון של מים, מכאן ואילך "וְהִסְרִיתִי מִחֲלָה מִקִּרְבְּךָ".

אמר רב יהודה לרב אדא 'משוחאה', שהיה מודד קרקעות, לא תזלזל במדידה מפני שכל פיסת קרקע קטנה ראויה ל'כורכמא רישקא', כרכום של גן שהוא המשובח בכורכמים.

250 ואינו הרוח ששמואל אמר שהיא "כל חולי" מפני שלשמואל הרוח מזיקה גם ללא הצינה. רש"י.
251 תוס' מפרשים שצנים הוא קור ופחים הוא חום. ומדובר במאורעות הבאים על האדם אבל במדות נאמר הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. תוס'.

252 י"א שנקט ששים מפני שימי החורף הקשים הם ששים וכן ימי הקיץ. או שרגילים לנקוט כך. תוס'.

זלזל בד"א של אניגרא ושל הנהר ואמר רב יהודה לרב אדא משוחאה, ארבע אמות של באומד
'אניגרא', אמת המים שהמשיכו מהנהר הגדול²⁵³

זלזל בהם, אל תדקדק בהן להרחיבן²⁵⁴, ואת הצדדים של הנהר לא תמדוד כלל, אלא תשאיר אותן באומד הדעת, כדי שיהיה ניכר לעינים שהן שלימות ורחבות. רב יהודה לשיטתו במה שאמר רב יהודה, ארבע אמות של אניגרא, הם של בני אניגרא, מפני שאינו מזיק אלא ליחידים ויש בידם למחול. ושל הנהר הגדול הם של כל העולם, ואין מי שיכול למחול.

יש לקצוץ את האילנות משני עברי רבי אמי הכריז, שאם יש אילנות נטועים על הנהר כמלוא כתפי מושכי החבל

הספינה²⁵⁵ בשני עברי הנהר²⁵⁶. רב נתן בר הושעיא קצץ מן היער שש עשרה אמות מצדי הנהר, כרוחב דרך רשות הרבים, ובא בני משרוניא שהיער היה שלהם והלקוהו. ואומרת הגמרא שהוא סבר שצדי הנהר הם כרשות הרבים, ובאמת כאן צריכים לקצוץ משום מתיחת החבלים, ודי אם יקצו את העצים כמלוא כתפי מושכי החבלים.

רבה בר ר"ה אמר שמי שיש לו יער למעלה ולמטה ממנו יקצוץ ואח"כ הוא

לרבה בר רב הונא היה יער על שפת הנהר, ואמרו לו שיקצוץ אותו. אמר להם, שכל מי שיש לו יער על שפת הנהר ולמטה ממנו יקצוץ את העצים ואחר כך הוא יקצוץ. שואלת הגמרא, הרי ריש לקיש אמר שהכתוב בצפניה אומר: "הַתְּקוּשׁוּ וְקוּשׁוּ" קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים? עונה הגמרא, ששם היער למטה ולמעלה ממנו לא היה של ישראל אלא של 'בי פרוק רופילא', שהיו פרסיים והיה ידוע שהם לא יקצוץ והקציצה שלו לא תועיל. ורבה בר רב הונא אמר, שאם יכולים למתוח את החבלים וללכת בצד זה של הנהר, הוא אינו צריך לקצוץ את העצים שלו. שאם לא יכולים למתוח את החבלים ובעל כרחם ילכו בעברו השני של הנהר, ומדוע שיטרחו ויעברו לצד זה של הנהר. ולכן הוא אינו צריך לקצוץ את העצים.

253 אניגרא היא אמת המים שהמשיכו מהנהר הגדול לשדות על פני הבקעה ומניחים מלורוע את אגפיה ברוחב ארבע אמות שלא תתקלקל שפתה ומודדים אותם כולם ביחד ומציינים אותם שלא יחרשו מן הסימן ולחוק.

254 רש"י, ותוס' מפרשים ארבע אמות שמודדים לבני אניגרא שדולים משם מים להשקות מדוד אותם שוחקות כדי שיעמדו ברווח. תוס'.

255 והם מטים את עצמם באלכסון לצד היבשה כדי שהספינה לא תמשכם למים, ופעמים שהילוכם מכאן ופעמים שהילוכם מכאן. רש"י.

256 ומה ששנינו בפ' המוכר פירות אמה בית השלחין אני מוכר נותן לו אמה כאן ואמה מכאן הוא באמת המים של יחיד, וכאן הוא ביאור גדול להשקות את כל הבקעה. תוס'.

